

בענין תולעים בדגים ובמים ובפירות וירקות - שיעור 810

I. בדגים - עיין בחולין (ס"ז): ובשו"ע (יו"ד פ"ד - ט"ז) תולעין הנמצאים במיעיהן של דגים אסורים דמעלמא אתו ונכנסו דרך החוטים אבל הנמצאים בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרים דמהם גדלי לכן יש אומרים דתולע הנמצא בתוך בשר הדג ואין לנו הבקיעות לדעת אם זה סוג דרנא שנזכר בחז"ל דמותר ואין בידינו להתיר עיין במאירי (חולין ס"ז): ולמעשה כיון דמסקנת הגמרא דקוקייני אסורים דאנו חוששים שנכנסו בבשרו מחיים ועכ"פ מידי ספיקא דאורייתא לא נפקא וכ"כ השו"ת שבט הלוי (ד - פ"ג) וכן דעת רב אלישיב ועוד גדולי הארץ וחורף לארץ לחוש לדבריהם ויש אומרים דיכול לבודקן ולהוציא התולעים וצ"ע עיין בשו"ת שבט הלוי (הג"ל) שדן על הסעבעל (sabel) פיש והכד (cod) פיש לאיסור ויש מפרשים המציאות בסיעל פיש ושרימפ (shrimp) פיש שבלעם ונולדו תולעים בתוכם וכד פיש שכולעים אותם השרימפ פיש ורוחשין התולעים משם לבשר הדג מ"מ סתם דהכד והסעבעל ועוד דגים חל עליהם (ספק) איסור תולעים ועיין בשו"ת להורות נתן (ט - כ"ה) שפסק ג"כ לאיסור

II. בירקות ופירות - עיין באג"מ (יו"ד ח - ל"ה) ובאג"מ (ח"ט - ג) דמיני כרוב דלא מצוי כלל תולעים מ"מ לכתחלה צריכה בדיקה מ"מ סגי בזה בדיקה קטנה ודאי יש לסמוך על בדיקת דסתם אינשי והמלונות המפורסמים בכשרותם ולעטעס דלא מצוי בהם תולעים במדינה זו אין צריך בדיקה אמנם האיטאלענסקע לעטעס מצוי בהם תולעים ירוקים קטנים וצריכים בדיקה גדולה ואין לסמוך על סתם אינשי ובלא בדיקה אסור בדיעבד (אג"מ יו"ד ז - כ"ה) ובענין כמהין ופטריות (mushrooms) ומאלינעס וקטניות אין צריכים בדיקה אף שלפעמים רחוקות נמצא גם תולעות דהא גם בכל מינים נמצא לפעמים תולעים ומ"מ לא הצריכו לבודקם מ"מ יש להצריך לכתחלה לבדקם דרובא דתלוי במעשה הבעל השדה לא אזלינן בחר רובא (צבורות דף ק) שיש לחוש שמא לא עשו המעשה

III. בענין החרקים הקטנים הנמצאים בכמה מיני ירקות - עיין באג"מ (יו"ד ז - ז) דהנה ידוע שלא אמרתי בזה שום הכרעה ולהיפך דעתי נוטה להקל שאפשר שדבר שלא נראה למעשה להדיא לעינים אינו אסור ולכל הפחות אינו בחשיבות בריה שלא תיבטל בתערוכת (יו"ד ק) ועיין בערוך השלחן (יו"ד ק - י"ג-י"ח) ועוד כתב דאסור להוציא לעז על דורות הקדמונים שלא הקפידו בדברים אלו משום שלא ידעו מהם וצ"ע לענין הדגים וכ"כ האג"מ (יו"ד ז - קמ"ז ד"ה ומה) דאם בלא microscope אין נראין לא הוי שרץ שאסר התורה כהערוך השלחן (הג"ל)

IV. במים שבצנורים - כתבתי להתיר ואח"כ חזרתי משום דבית דין חשוב פסקו לאיסורה

(א) עיין בעבודה זרה (י"ג): דלא ישתה אדם מים מן הנהרות לא בפיו ולא בידו אחת פירוש רש"י שממהר וזורק בפיו בידו אחת ואינו בודק המים מעלוקה אבל בשתי ידיו יכול לעכבו בידו ולכן מותר ולכאורה כ"ש אם המים בכלי ורואה באור השמש שאין שם תולעים אין צריך בדיקה יותר מזה וזה כמעט גמרא מפורשת וכן פסק השו"ע (ח"מ תכ"ז - ט) דדוקא בלילה לא ישתה משמע ביום אין צריך בדיקה יותר מראיית עיניים ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (ח - קל"ד) דמשמע מהגמרא והשו"ע דכיון שאינו רואה בו בעיניו שום שרץ לא צריך בדיקה טפי ומ"מ להרחיק מעבירה יראי חטא מסנן את המים אמנם חלילה לומר על מי שאינו מסנן שהוא עבריין ומה שכתב השו"ע (ש"ט - ט"ז) דאינו מתיר אלא לשתות ע"י מפה מיירי באופן שודאי תולעים נראה לעין וא"כ ודאי צריך סינון

(ב) עיין בשו"ת יחווה דעת (ו - מ"ז) דיש מסננון רק לפי עיני האדם הכריא בחוש הראות ולא מה שנראה דוקא ע"י כלי הבטה ודוקא בראיית הטבעי אוסרים ולא ב'Hi-Tech'

ג) עוד סניף להתיר עיין בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (ה - ק"ס) דתולעים אלו שכל עוד לא פירשו מהמים מותרים (י"ד פ"ד - ה) וגם לאחר שפירשו שהם אסורים אין להם דין בריה לאסור כל המים בגללם מאחר שלא נאסרו מתחלת ברייתן שאין נקראים שרץ השורץ על הארץ (י"ד פ"ד - ד) אמנם ע"ע בשו"ת יחזה דעת (ו - מ"ז נהרות) שהביא מכמה פוסקים שלא קבלו דברי רבי שלמה קלוגר בטוב טעם ודעת ומ"מ סתם דאם התולעים נראים נגד השמש צריך לסנום ואם אינם נראים כנגד השמש יש להקל ואין צריך סינון

ד) עיין בערוך השלחן (פ"ד - ל"ו-ל"ז) דיש לזהר לסנון המים במסנת דקה מן הדקה אם נמצא שם שרצים ועשיתי בעצמי סינון כמה פעמים בכמה ימים ולא מצאתי אפילו שרץ אחד וכן שמעתי מרב פנחס ברייער ומרב מנשה קליין שעשו כן ולא מצאו שום שרץ וכן שמעתי שכמה מחברי עשו בדיקה ע"י השמש וג"כ ע"י בגד שנקרא cheese cloth ולא מצאו אפילו שרץ אחד ולדעת המהר"ם שיק הג"ל הסינון הוי רק מדת חסידות אם אינם שם בראיית עיניים

ה) עיין באג"מ (אה"ע ג - ל"ג ד"ה חבל) דשמיעת חרש רק ע"י מכונת שמיעה לאו להחשיב שמיעה וג"כ דשרצים שלא נראה לעין אלא ע"י המגדיל אינם כלום וכן פסק לענין תפילין ומזוזות וס"ת ולולבים ואתרוגים שרק שנראה לעין נחשבים פסולים כ"כ המשנה הלכות בכמה מקומות וכ"כ האג"מ (י"ד ז - קמ"ו ד"ה ומה שכת"ה) כי דברים שלא הזכיר בגמרא ובכל הדורות הכשרים אינם כלום דהגאונים והצדיקים לא השתמשו במיקראסקאפ וכדומה אלא בראיית העיניים לאסור תפילין וסכינים וכדומה ועיין באג"מ (י"ד ז - ז) דדבר שלא נראה למעשה להדיא לעינים אינו אסור ולכל הפחות אינו בחשיבות בריה שלא תיבטל בתערובות (י"ד ק) ועוד דאסור להוציא לעז על דורות הקדמונים שלא הקפידו בדברים אלה וכן שמעתי מרב מנשה קליין ולכן שאי אפשר להכריע לחומרא (אג"מ י"ד ז - ז)

ו) שמעתי מרב פנחס ברייער שפוסק חשוב בארץ ישראל אמר לו בשם הגרשז"א דיש להתיר משום שאינו מכויין ואינו פסיק רישא והוא דבר מיאוס ואין גרונו נהנה

ז) ולמעשה התולעים אינם נראים כנגד השמש ורובה ככולה אין נראים אפילו בהמסנן שבצנור או בה' cheese cloth ולכן המחמיר יחמיר על עצמו ולא יחמיר על אחרים ואפשר שגם אסור להחמיר על עצמו שנראה שמוציא לעז על הדורות הקדמונים (אג"מ הג"ל) עיין בערוך השלחן (י"ד ק - י"ג-י"ח)

ח) אמנם כיון שבית דין חשוב פסק לאיסור וכן שמענו מרב דוד פיינשטיין לאיסור ולכן חזרתי לנהוג לאסור המים בלא filter

v. לענין ברזא שקשרו בגד בפיה כדי שלא תפול שרץ לתוך הכוס אם יש איסור מרקד עיין בחזו"א (ג - ד"ה ולענין ברזא) דיש להתיר דכיון דלפעמים אפשר שנמצאת זבוב או זבובין בהמים ולא דמי למוציא הזבוב מן הכוס ביד דע"י טלטול הזבוב נשמטו המים משא"כ בנ"ד שהמים בהבגד לא נשמט מן השרץ ואבאר ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ז - כ"ג) שכתב להתירה שאין כאן שימוש בכברה ממש אף שיש בפנים כנגד חוטמה של כלי רשת לעכב העלים מ"מ י"ל דלא הוי רק כדין ברירה ביד דמותר דאם לא כן הרי מימי העיר הולכים דרך כמה מסננות עד שבאים לתוך צינורי הבית ובלתי אותן הסינון לא היה אפשר לשתות מאותן המים וא"כ אם לא יתקן הנפה על פי הכרוז יהא אסור ליטול מים מן הכרוז בשבת עיין באג"מ (ה - קכ"ה) אמנם בנתינת סודרא או בגד על הכרוז יש לחוש משום ליבון ועיין במ"ב (שי"ט - ל"ז) שהביא מחלוקת בדבר אמנם בסופו הביא דעת המג"א והגר"א שהתירו וע"ע בשיעור 517